

A DUNA—TISZA KÖZI RÉTEGVÍZSZINT-SÜLLYEDÉSEK

*Davideszné Dömötör Katalin és Nagy András**

1. ELŐZMÉNYEK

Ismeretes az ország pleisztocén-felső pannon rétegeinek a belőlük történő intenzív rétegvíztermelés miatt bekövetkezett nyomáscsökkenése. Ez jellemző az egész Alföldre, de fokozottan mondható a Duna—Tisza közére, ahol a jelentős rétegvízszint-süllyedéshez talajvízsüllyedés is járul. Az eddigi vizsgálatok szerint *a talajvízszint süllyedésének több oka is van, melyek közül az egyik a rétegvíztermelés, mely utánpótlódását a talajvíz felől kapja.* Szükséges annak vizsgálata, hogy a rétegvizek nyomásváltozásai milyen mértékűek, mennyiben vethetők össze a víztermelés változásaival, illetve a terület különböző részein milyen eltérések vannak.

Rövid tanulmányunkban a változások tényeit közöljük területi és mélység szerinti megoszlásban. Az eredmények további értékelése a jövő feladata.

2. A VIZSGÁLT TERÜLET

Az általunk vizsgált terület felöleli a Duna—Tisza közének nagy részét. Határait az EOV koordináták szerint jelöltük ki, de ez egyben jól közelít természetes határokat is, melyek nyugatról a Dunavölgyi-főcsatorna, keletről a Tisza, délről az országhatár, északról a gödöllői dombvidék. Ezen belül néhány kiemelt területen — melyek kijelöléséhez a rendelkezésre álló adatok, illetve a legnagyobb talajvízszint-süllyedési területek adták a szempontokat — vizsgáltuk a talajvízszint és a rétegvízszint változását, valamint a rétegvizekből történő víztermelés időbeni alakulását a szerint, hogy az adott helyen milyen hosszúságú adatsor állt rendelkezésre.

A vizsgált helyek a következők voltak: Kecskemét és környéke, Kiskunhalas, Lakitelek, Kömpöc és Jánoshalma.

A helyi vízszintváltozások mellett vizsgáltuk a regionális változásokat is. A rétegvízartók közel eredeti, 1960 előtti nyugalmi vízszintjének 1985-ig bekövet-

* *Davideszné Dömötör Katalin hidrogeológus és Nagy András hidrogeológus, Vizgazdálkodási Tudományos Kutatóközpont, Budapest.*

kezett változását néztük két szintre; a tereptől számított 150-250 m, illetve a 250-350 m közötti szintekre.

A vizsgálatok adatforrásául a különböző észlelő hálózatnak az adott helyeken lévő kútjait használtuk fel, a rétegvizekre vonatkozóan pedig az országos rétegvíz-észlelő hálózat kútjait, valamint a MÁFI erre a területre eső észlelő kútjainak adatsorait. A víztermelési adatokból az ún. kötelező üzemi adatszolgáltatás adatait, valamint az Országos Vízföldtani Modell alapjául szolgáló termelési adatokat vettük figyelembe.

3. A VIZSGÁLATOK RÖVID ÉRTÉKELESE

A vízszintváltozások görbéit áttekintve az alábbiak jegyezhetők meg az egyes részterületekre vonatkozóan:

Kecskemét térségében a II.vízmű területén lévő két észlelőkútban mindkét szintben gyakorlatilag azonos mértékű, 1980-tól a talajvízzel együtt mozgó süllyedés figyelhető meg, mely követi a víztermelés növekedését. A Lajosmizse felé lévő MÁFI kutakban a mélységtől függetlenül 1970-től kisebb mértékű, majd 1980-tól erőteljes süllyedés (0,3 m/év) következett be, mely jól egyezik az ott lévő talajvízkútban mért süllyedéssel.

Lakitelek térségében kissé más a helyzet, mert az 1981-től 1985-ig mért talajvízszint-süllyedés után 1988-ig inkább emelkedés következett be, míg a rétegvizekben folyamatos süllyedés tapasztalható.

Kömpöcön 1980-tól a talajvízben és a felső rétegvízben alig van süllyedés, míg a mélyebb rétegvízben az átlagosan jellemző mintegy 0,2 m/év süllyedés figyelhető meg.

Kiskunhalason a talajvízben viszonylag csekély mértékben észlelhető, a rétegvízben a termelés növekedésének hatására határozottan megfigyelhető a süllyedés.

Jánoshalma térségében mind a talajvízben, mind a rétegvízben enyhe süllyedés következett be.

A regionális változásokat mutató térképek szerint *rétegvízszint-süllyedés az egész területen bekövetkezett*. A Kecskemét-térségi nagy süllyedés a helyi víztermelés következménye. Azokon a területeken, ahol nem állt rendelkezésre elegendő adat, a bemutatott változás megbízhatósága nem megfelelő, ott további adatgyűjtésre, értékelésre és elemzésre van szükség.